

Katastrofa na własne życzenie. Kryzys demograficzny w Chinach

Michał Bogusz

ChRL dotknęły problemy demograficzne podobne do tych występujących w większości państw rozwiniętych. Skutki kryzysu populacyjnego ujawniają się tu jednak w krótszym czasie i – przy wyraźnie niższym poziomie zamożności społeczeństwa – mają bardziej negatywny wpływ na ludność i gospodarkę. To efekt błędów w polityce rodzinnej popełnianych od początku lat osiemdziesiątych XX wieku, a także długotrwałej niezdolności systemu do szybkiej korekty mimo ujawnienia się niekorzystnych trendów demograficznych już na przełomie stuleci.

Pod władzą Xi Jinpinga Chiny odeszły od „polityki jednego dziecka” i zaczęły promować model wielodzietnej rodziny. Równocześnie w populacji zachodzą jednak zmiany kulturowe, które biegną w kierunku przeciwnym do pronatalnego kursu rządzących. W połączeniu z ograniczeniami budżetowymi, śladową imigracją oraz szybko malejącą liczbą kobiet w wieku rozrodczym czyni to problem praktycznie nierozwiązywalnym. W konsekwencji załamanie demograficzne wpłynie znacząco zarówno na politykę wewnętrzną, jak i zagraniczną ChRL.

Według danych opublikowanych 17 stycznia przez chińskie Narodowe Biuro Statystyczne (NBS) na koniec 2023 r. populacja Chin wyniosła 1,409 mld osób – o 2,08 mln mniej niż rok wcześniej (zob. Aneks). To drugi rok z rzędu, kiedy się ona kurczy. Ubytek jest większy niż w poprzednim okresie, kiedy wyniósł 0,85 mln. Równocześnie nastąpił większy (o ponad 10 mln) spadek w grupie w wieku produkcyjnym (16–59 lat) – obejmuje ona 864,8 mln osób, a jej udział w ogóle ludności zmalał do 61,3%.

NBS nie podało danych dotyczących liczby kobiet i mężczyzn w poszczególnych grupach wiekowych, ale można założyć, że wciąż utrzymuje się silna dysproporcja pomiędzy płciami w grupie w wieku rozrodczym (15–49), szacowana na kilkadziesiąt milionów na korzyść mężczyzn. Nadal występuje też wysoki współczynnik maskulinizacji całej populacji – 104,49. To pokłosie kulturowej preferencji do posiadania syna i związanych z nią selektywnych aborcji¹. Negatywne perspektywy pogłębiają spadek liczby urodzeń – z 6,77 do 6,39 na 1 tys. mieszkańców – któremu towarzyszy wzrost liczby zgonów. Ten ostatni tylko częściowo można wytłumaczyć odejściem w zeszłym roku od strategii

¹ Względna poprawa wskaźnika maskulinizacji wynika w dużym stopniu z krótszego oczekiwanego życia mężczyzn w coraz liczniejszych starszych rocznikach (zob. Aneks). Selektywne aborcje są zaś możliwe z powodu powszechnej korupcji i nieskuteczności zakazu ujawniania rodzicom płci płodu. Według danych ze spisu powszechnego z 2020 r. taki stan rzeczy przekłada się na współczynnik maskulinizacji przy urodzeniu w wysokości 111,6.

„zero COVID”². Stanowi on konsekwencję ogólnego zwiększenia się odsetka osób w zaawansowanym wieku i będzie wzrastał w przeszłości.

Sytuacja demograficzna ChRL jest prawdopodobnie jeszcze trudniejsza, niż to wynika z oficjalnych danych NBS. Niektórzy demografowie, jak Yi Fuxian, Huang Wenzheng czy Wang Feng, szacują, że populacja Chin zaczęła spadać już w 2018 r. i nigdy nie przekroczyła 1,3 mld. Wyciek danych z rejestru ludności (odpowiednik PESEL) w lipcu 2022 r. ujawnił liczbę zarejestrowanych obywateli ChRL w wysokości 1,28 mld³. Wcześniej władze w Pekinie zakładały, że populacja zacznie się kurczyć najwcześniej w 2027 r., ale badania niezależnych naukowców oraz przewidywania Departamentu Ekonomicznego i Spraw Socjalnych ONZ (UNDESA) zmusiły je do urealnienia danych NBS. Zgodnie z szacunkami UNDESA w kwietniu 2023 r. Indie – z populacją 1,425 mld – zastąpiły ChRL na szczycie listy najludniejszych państw globu.

Wszystko wskazuje na to, że populacja Chin będzie maleć co najmniej do końca obecnego stulecia, a proces ten będzie przyspieszał z roku na rok. W 2022 r. UNDESA przedstawił nowe prognozy dotyczące zmian demograficznych w ChRL. Przewidują one spadek ludności do roku 2100 poniżej 770 mln. Korekta szacunków nastąpiła w związku z obniżeniem się wskaźnika dzietności kobiet poniżej 1,2 (w 2022 r. wyniósł on 1,18), co plasuje ChRL wśród państw o najniższym przyroście naturalnym na świecie (do utrzymania stabilności populacji potrzeba minimum 2,1). Prognozy oparte na założeniu, że aktualnie ludność Chin liczy poniżej 1,3 mld, wskazują zaś, że do końca wieku liczba ta spadnie poniżej 650 mln.

” Sytuacja demograficzna ChRL jest prawdopodobnie jeszcze trudniejsza, niż to wynika z oficjalnych danych NBS. Niektórzy demografowie szacują, że populacja Chin zaczęła spadać już w 2018 r. i nigdy nie przekroczyła 1,3 mld.

Od „jednego dziecka” do „trojga dzieci”

Obecny kryzys demograficzny ma źródła w czasach Mao Zedonga⁴. Po klęsce głodu z lat 1959–1961 w dekadzie 1962–1971 doszło do eksplozji demograficznej – urodziło się 277,9 mln dzieci (dla porównania w latach 2021–2030 będzie ich co najmniej o dwie trzecie mniej). W odpowiedzi rządzący wprowadzili w 1970 r. pierwsze obostrzenia w zakresie posiadania potomstwa – „politykę dwojga dzieci w rodzinie”. Po ich wdrożeniu władze lokalne wciąż raportowały jednak duży, choć malejący przyrost. Zdecydowało to nie tylko o zaostrzeniu w latach osiemdziesiątych polityki rodzinnej i ograniczeniu możliwości posiadania dzieci do jednego w miastach i dwojga na wsi (i to tylko pod warunkiem że pierwsza urodziła się dziewczynka), lecz także o stosowaniu drakońskich środków implementacji tych regulacji, m.in. przymusowych sterylizacji i aborcji, nawet w zaawansowanej ciąży.

„Polityka jednego dziecka w rodzinie” od samego początku budziła poważne kontrowersje wśród demografów, którzy przestrzegali przed katastrofalnymi konsekwencjami jej wprowadzenia⁵. Przywódcy Komunistycznej Partii Chin (KPCh) ignorowali ostrzeżenia tego środowiska o długofalowych skutkach nowych regulacji i byli przede wszystkim zainteresowani szybkim ograniczeniem przyrostu naturalnego. Na ich ocenę sytuacji wpływał też fakt, że władze lokalne różnych szczebli zawyżały liczbę urodzeń. Wynikało to z metody przeliczania dotacji z budżetu centralnego – istotną rolę odgrywała

² M. Bogusz, *ChRL po nagłym porzuceniu strategii „zero COVID”*, OSW, 16.01.2023, osw.waw.pl.

³ I. Kawate, *Did China overestimate its births? Leaked data raises questions*, Nikkei Asia, 25.09.2022, asia.nikkei.com; Yi Fuxian, *Leaked Data Show China's Population Is Shrinking Fast*, Project Syndicate, 27.07.2022, project-syndicate.org.

⁴ Zob. A.J. Coale (red.), *Rapid Population Change in China, 1952–1982*, National Academies Press, 1984, nap.national-academies.org

⁵ Zob. Feng Wang, Cai Yong, *China's One Child Policy at 30*, Brookings, 24.09.2010, brookings.edu; Junsen Zhang, *The Evolution of China's One-Child Policy and Its Effects on Family Outcomes*, „Journal of Economic Perspectives”, vol. 31, no. 1/2017, s. 141–159, za:aeaweb.org; E. Croll, D. Davin, P. Kane (red.), *China's One-Child Family Policy*, London 1985.

w niej wielkość populacji⁶. Po wprowadzeniu obostrzeń pojawiła się także pokusa, aby w jednym roku zaraportować wyższą liczbę urodzeń, a w następnym podać niższą i wykazać się w ten sposób „sukcesem” w redukowaniu przyrostu.

Prawdopodobnie dopiero w pierwszej dekadzie XXI wieku władze centralne uzyskały realny obraz populacji ChRL. Sytuację na przełomie wieków zmieniła stopniowa digita-

” **Prawdopodobnie dopiero w pierwszej dekadzie XXI wieku władze centralne uzyskały realny obraz populacji ChRL. Sytuację na przełomie wieków zmieniła stopniowa digitalizacja baz danych.**

lizacja baz danych rejestru gospodarstw domowych (Hukou) i związanego z nim systemu meldunkowego. Konieczne zmiany w polityce rodzinnej napotkały jednak opór aparatu partyjno-państwowego. Duża władza, którą uzyskał on nad ludnością w ramach „polityki jednego dziecka”, prowadziła do patologii i nadużyć. Ponadto lokalne struktury powstałej w 1981 r. Narodowej Komisji Planowania Rodziny (od 2003 r. Narodowa Komisja Ludności i Planowania Rodziny) stały się ważnym graczem w polityce wewnętrznej KPCh, wspierającym szereg frakcji w jej strukturach regionalnych i centralnych.

Dopiero po dojściu do władzy Xi Jinpinga opór lokalnego aparatu został złamany, a komisja – rozwiązana w 2013 r. Jej funkcje przejęło nowe ciało – Narodowa Komisja Zdrowia i Planowania Rodziny. W 2015 r. w odpowiedzi na kryzys demograficzny dopuszczono posiadanie dwójki dzieci. Sześć lat później doszło do dalszego złagodzenia restrykcji – małżeństwom pozwolono na trójkę potomstwa. Liberalizacja polityki rodzinnej poskutkowała tylko niewielkim wzrostem urodzeń w latach 2016–2017, a negatywny trend powrócił w następnym okresie (zob. Aneks).

Dzietność a zmiany kulturowe w Chinach

Malejącą dzietność w ChRL wynika z kilku czynników natury zarówno ekonomicznej, jak i kulturowej. Koszt wychowania dziecka wynosi tutaj prawie siedmiokrotność (6,9) PKB *per capita* i jest znacznie wyższy niż w Stanach Zjednoczonych (4,11) czy Japonii (4,26)⁷. Do tego dochodzi niski poziom zabezpieczeń społecznych i opieki zdrowotnej dla ubezpieczonych w powszechnym systemie. Nakłada to na pracujących obowiązek wspierania starzejących się ojca i matki. Przykładowo małżeństwo dwojga jedynaków musi wspierać czwórkę rodziców oraz zaoszczędzić część dochodów na wypadek choroby. W konsekwencji często nie ma środków na wychowanie więcej niż jednego dziecka. Dodatkowo macierzyństwo utrudnia karierę zawodową i na niełatwym chińskim rynku pracy nierzadko powoduje utratę posady. Prawo pracy chroni kobiety w ciąży i matki małych dzieci, ale w realiach ChRL jest to zabezpieczenie niewystarczające. Wysokie bezrobocie wśród młodych i problemy ze znalezieniem zajęcia odpowiadającego aspiracjom czy potrzebom⁸, a także wysokie ceny mieszkań sprawiają, że wielu ludzi rozpoczynających dorosłe życie odkłada decyzję o założeniu rodziny.

W Chinach doszło również do zmian kulturowych, analogicznych do tych w innych państwach Azji Wschodniej, jak Japonia i Korea Południowa, czy na Zachodzie. Rodziny pragną dać swoim dzieciom szansę na lepszy start życiowy. Ponadto motywuje je świadomość, że braki systemu zabezpieczenia społecznego powodują, iż ich własny poziom życia na starość będzie w dużym stopniu zależał od sukcesu zawodowego potomka. Stąd skupienie się na jednym lub – rzadziej – dwójce dzieci, aby zapewnić im najlepsze wykształcenie. Z jednej strony skutkuje to zaspokajaniem wszystkich kaprysów dziecka (zjawisko tzw. małych cesarzy), a z drugiej – wywieraniem presji na młodych ludzi, aby znaleźli dobrze płatną pracę.

⁶ To rezultat słabości systemu zbierania danych statystycznych w ChRL, który do dziś opiera się w dużym stopniu na raportowaniu przez władze lokalne. Dopiero od kilkunastu lat podejmowane są próby zbudowania niezależnego od struktur regionalnych kompleksowego systemu pozyskiwania informacji pod nadzorem NBS.

⁷ D. Stanway, *Bringing up a child costlier in China than in U.S., Japan – research*, Reuters, 23.02.2022, reuters.com.

⁸ Zob. M. Kalwasiński, *Rekordowe bezrobocie wśród młodych Chińczyków*, OSW, 3.08.2023, osw.waw.pl.

Równocześnie tradycyjny patriarchalny model relacji małżeńskich stawia mężczyzn w uprzywilejowanej pozycji. W rezultacie rośnie liczba Chinek niechętnych perspektywie zamążpójścia i posiadania dzieci. Wielu młodych ludzi obojga płci odrzuca też konsumpcyjny styl życia, wybiera gorzej płatne zajęcia dające więcej czasu na samorealizację oraz rezygnuje w ogóle z małżeństwa i potomstwa. Niektórzy obserwatorzy mówią nawet, że przy braku innych możliwości wyrażenia niezadowolenia z sytuacji społeczno-politycznej postępowanie takie staje się formą buntu⁹.

Pronatalna polityka KPCh

Władze centralne koncentrują się na propagowaniu konserwatywnego modelu rodziny. Partia wzywa do posiadania większej liczby dzieci z pobudek patriotycznych. W październiku 2023 r. Xi Jinping, przemawiając na kongresie Chińskiej Federacji Kobiet, mówił, że kobiety odgrywają kluczową rolę i muszą ustanowić „nowy trend rodzinny”. Dodał też, że konieczne jest „aktywne kultywowanie nowej kultury małżeństwa i rodzenia dzieci oraz wzmocnienie doradztwa w zakresie poglądów młodych ludzi na małżeństwo, poród i rodzinę”. Nie wydaje się, aby takie apele mogły odnieść skutek, zwłaszcza że stoją w sprzeczności z oczekiwaniami większości Chinek. KPCh sięga więc po środki prawne. Utrudniono rozwody, wprowadzając w 2021 r. obowiązkowy czas „na ochłonięcie”. Kontrolowanym przez partię sądom zalecono minimalizować liczbę rozwodów – w efekcie 66% wniosków jest odrzucanych w pierwszej instancji¹⁰. Dochodzi nawet do sytuacji absurdalnych, jak odmowa udzielenia rozwodu ofierze handlu ludźmi, zmuszonej do wyjścia za mężczyznę, który ją kupił. Także przemoc domowa jest ukrywana lub bagatelizowana przez władze¹¹.

W świetle zachodzących w Chinach przemian kulturowych polityka władz w dłuższej perspektywie zapewne tylko zniechęci wiele kobiet do zamążpójścia – będą się

” **Podstawową przeszkodę na drodze do zmiany sytuacji demograficznej stanowi niewystarczająca liczba kobiet w wieku rozrodczym – grono to pomiędzy 2010 a 2020 r. skurczyło się o ponad 40 mln.**

one bały, że nie uzyskają pomocy i rozwodu. W 2023 r., po dziewięciu latach spadków, odnotowano wprawdzie wzrost liczby zawieranych małżeństw, lecz stanowił on najpewniej efekt skumulowania odkładania decyzji o założeniu rodziny przez wiele par w latach obowiązywania strategii „zero COVID”. Coraz mniejszy odsetek osób w wieku rozrodczym sprawi, że długookresowo liczba ślubów będzie nadal malała.

W realizację polityki pronatalnej rząd centralny ChRL stara się angażować władze różnego szczebla podziału administracyjnego. W 2022 r. Rada Państwowa oznajmiła, że „władze lokalne muszą oferować preferencyjne warunki mieszkaniowe dla rodzin wielodzietnych, takie jak zapewnienie większych mieszkań komunalnych”. W rzeczywistości jednak decydenci w regionach – mimo wzmoczenia propagandowego na poziomie centralnym – mają ograniczony wpływ na sytuację demograficzną. Podstawową przeszkodę na drodze do jej zmiany stanowi niewystarczająca liczba kobiet w wieku rozrodczym – grono to pomiędzy 2010 a 2020 r. skurczyło się o ponad 40 mln (z 379,7 mln do 338,8 mln)¹². Dlatego nawet gdyby rządzący zdołali za pomocą odpowiednich posunięć socjalnych zwiększyć dzietność, to przy niskiej bazie i tak nie zahamują zapaści demograficznej – w najlepszym wypadku mogą spowolnić trend spadkowy.

⁹ Zob. B. Bran, *The Last Generation: Why China's Youth Are Deciding Against Having Children*, Asia Society Policy Institute, styczeń 2023, asiasociety.org.

¹⁰ J. Griffiths, *Divorces fall 70% in China after government orders couples to cool off*, CNN, 19.05.2021, edition.cnn.com.

¹¹ Zob. N. Antonova, *Chinese Courts Want Abused Women to Shut Up*, Foreign Policy, 27.05.2023, foreignpolicy.com.

¹² I. Attané, *China's New Three-Child Policy: What Effects Can We Expect?*, „Population & Societies”, nr 596, styczeń 2022, ined.fr.

Zasoby, które mogą zostać wykorzystane do wprowadzenia masowych programów pronatalnych, są jednak ograniczone. ChRL to druga największa gospodarka świata, ale według Międzynarodowego Funduszu Walutowego przy nominalnym PKB *per capita* wynoszącym 12,67 tys. dolarów (2022) państwo to zajmuje pod tym względem dopiero 67. miejsce w skali globu. Wyczerpywanie się dotychczasowego, opartego na relatywnie taniej sile roboczej i inwestycjach strukturalnych modelu rozwoju sprawia, że dochody władz lokalnych, odpowiadających za politykę społeczną, maleją. Nie mają więc one środków na większe projekty prorodzinne. Szanse na znaczne zwiększenie przychodów władz regionalnych, borykających się już z rosnącym deficytem, są niewielkie.

Długofalowe programy socjalne muszą też konkurować z doraźnymi inwestycjami podtrzymującymi gospodarkę w okresie krótkoterminowym. Dlatego większość inicjatyw nagłaśnianych w mediach ma charakter pilotażowy i ograniczony zasięg. Przykładowo Shenzhen oferuje parom posiadającym trzecie dziecko roczny dodatek w wysokości ponad 6 tys. renminbi (890 dolarów) przez trzy lata od porodu. W Jinan, stolicy prowincji Szantung, matki, które mają drugie lub trzecie dziecko, mogą otrzymać miesięczną dotację w wysokości 600 renminbi na każde z nich, dopóki nie skończy ono trzech lat.

” Zabiegi o zwiększenie dzietności wśród etnicznych Chińczyków Han stoją w sprzeczności z brutalną praktyką ograniczania urodzeń wśród mniejszości narodowych, zwłaszcza w Sinciangu i Tybecie.

Zabiegi o zwiększenie dzietności wśród etnicznych Chińczyków Han stoją w sprzeczności z brutalną praktyką ograniczania urodzeń wśród mniejszości narodowych, zwłaszcza w Sinciangu i Tybecie¹³. ChRL nie stanowi również celu migracji i nic nie wskazuje na to, aby państwo to stało się atrakcyjne dla większej liczby imigrantów w przewidywalnej przyszłości. Poziom życia – poza najbardziej uprzywilejowanymi finansowo grupami w największych miastach – nie jest atrakcyjny dla mieszkańców ościennych państw, a rosnąca – szczególnie od pandemii COVID-19 – ksenofobia utrudnia życie nawet wysoko wykwalifikowanym zagranicznym ekspertom. Jedyną dużą grupą, dla której ChRL jest kuszącym kierunkiem, to Północni Koreańczycy. Sama ChRL wciąż jest też krajem emigracji. Zgodnie z danymi Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców (UNHCR) roczna liczba wniosków o azyl z tego państwa zwiększyła się w latach 2012–2020 z 15 tys. do 107 tys.¹⁴

Perspektywy

Chiny znalazły się w sytuacji bez wyjścia w sferze demograficznej. Od roku 2011, kiedy liczba ludzi w wieku produkcyjnym osiągnęła szczyt (było ich wówczas 941 mln), do końca 2023 r. grupa ta uszczupliła się o ok. 77 mln osób. Realny współczynnik pokazujący stosunek liczby zatrudnionych do liczby osób zależnych i emerytów (wiek emerytalny dla mężczyzn to 60 lat, a dla kobiet – 55 lub 50 w przypadku pracujących fizycznie) wynosi prawdopodobnie mniej niż oficjalne 2,65 (2019). Według ostrożnych szacunków w 2035 r. będzie on równy 1,22. Ewentualne podwyższenie wieku emerytalnego nie tylko byłoby niepopularne, lecz także pogorszyłoby sytuację na rynku pracy i rzutowało negatywnie na możliwości zakładania rodziny przez młodych ludzi. Pierwotnie niski wiek emerytalny i obowiązek (z nielicznymi wyjątkami) przejścia na emeryturę ustanowiono, aby ułatwić kreowanie miejsc pracy dla osób podejmujących aktywność zawodową.

Władze rozważają również inne niż wzrost dzietności sposoby wyjścia z sytuacji. Mówi się o robotyzacji, która ma zaradzić niedoborowi rąk do pracy. Chiny mają też dążyć do awansu technologicznego i przesunięcia się wyżej w międzynarodowym podziale pracy, aby przejąć od zachodnich firm bardziej

¹³ *China cuts Uighur births with IUDs, abortion, sterilization*, Associated Press, 29.06.2020, apnews.com; S.S. Sisodia, *US imposes sanctions on Chinese officials over 'serious' human rights abuse in Tibet*, WION, 9.09.2022, wionews.com.

¹⁴ *Zob. Under Xi Jinping, the number of Chinese asylum-seekers has shot up*, The Economist, 28.07.2021, economist.com.

zaawansowaną produkcję wymagającą mniejszej liczby zatrudnionych. To zaś wymaga nakładów i ogranicza pole do tworzenia masowych programów społecznych. Odwrócenie piramidy demograficznej wpłynie jednak na zdolności inwestycyjne państwa. Wzrosnie liczba osób w wieku emerytalnym, które nie tylko przestaną odkładać pieniądze, lecz także będą musiały zwiększyć wydatki. Pośrednio odbije się to negatywnie również na możliwościach oszczędzania przez ich pracujące dzieci, które będą musiały im pomagać. Do tej pory ChRL finansowała przedsięwzięcia napędzające gospodarkę z depozytów deponowanych przez obywateli w państwowych bankach. Potencjał takiego mechanizmu fundowania inwestycji powoli, ale systematycznie będzie się więc zmniejszać.

Mimo powagi sytuacji i dalekosiężnych konsekwencji kwestie demograficzne zajmują relatywnie mało miejsca w stosunku do ich znaczenia w narracji propagandowej i agendzie politycznej KPCh. Pojawiają się jedynie okazjonalnie w przemówieniach Xi Jinpinga i innych dygnitarzy. Do tej pory nie widać też dużej presji na lokalne władze, aby te tworzyły programy pronatalne. Można odnieść wrażenie, że przywódcy ChRL zdają sobie sprawę z ograniczonych opcji oddziaływania na sytuację i dlatego nie chcą ryzykować prestiżu dla kampanii, która nie odniesie wyraźnego sukcesu.

Przyśpieszające załamanie demograficzne rzutuje nie tylko na politykę wewnętrzną, lecz także międzynarodową Chin. Jeszcze w połowie rządów Hu Jintao (2003–2013) w elitach partyjnych pojawiła się teza o zamykaniu się przed ChRL „okna możliwości strategicznych”. Można zaryzykować twierdzenie, że taka ocena wynikała m.in. z uprzytomnienia sobie przez kierownictwo KPCh nadchodzącego kryzysu populacyjnego i jego negatywnego wpływu na wzrost potencjału ekonomicznego i politycznego państwa. Wybór Xi Jinpinga na przywódcę i oddanie mu bezprecedensowej władzy¹⁵ również były podyktowane świadomością, że czas przestaje działać na korzyść Chin. W efekcie problemy ludnościowe mogą popychać partyjnych przywódców do przyśpieszenia realizacji agendy Pekinu na arenie międzynarodowej: wypchnięcia Stanów Zjednoczonych z Azji Wschodniej, opanowania Tajwanu i przebudowania istniejącego porządku światowego na korzyść ChRL w taki sposób, aby mogła lepiej poradzić sobie ze skutkami starzenia się i kurczenia populacji.

ANEKS

Tabela 1. Dane statystyczne odzwierciedlające zmiany w populacji ChRL w latach 2022–2023

	2022	2023
Liczba ludności	1411,75 mln	1409,67 mln
<i>Populacja mężczyzn</i>	<i>722,06 mln</i>	<i>720,32 mln</i>
<i>Populacja kobiet</i>	<i>689,69 mln</i>	<i>689,35 mln</i>
Wskaźnik maskulinizacji	104,69	104,49
Urodzenia	9,56 mln (6,77 na tysiąc)	9,02 mln (6,39 na tysiąc)
Zgony	10,41 mln (7,37 na tysiąc)	11,10 mln (7,87 na tysiąc)
Przyrost naturalny	-0,60 na tysiąc	-1,48 na tysiąc
Ludność w wieku produkcyjnym (16–59 lat)	875,56 mln (62,0% ogółu)	864,81 mln (61,3% ogółu)
Ludność w wieku 60–64 lata	280,04 mln (19,8% ogółu)	296,97 mln (21,1% ogółu)
Ludność w wieku 65+	209,78 mln (14,9% ogółu)	216,76 mln (15,4% ogółu)
Liczba stałych mieszkańców obszarów miejskich	920,71 mln (65,22% ogółu)	932,67 mln (66,16% ogółu)

Źródło: Narodowe Biuro Statystyczne, stats.gov.cn.

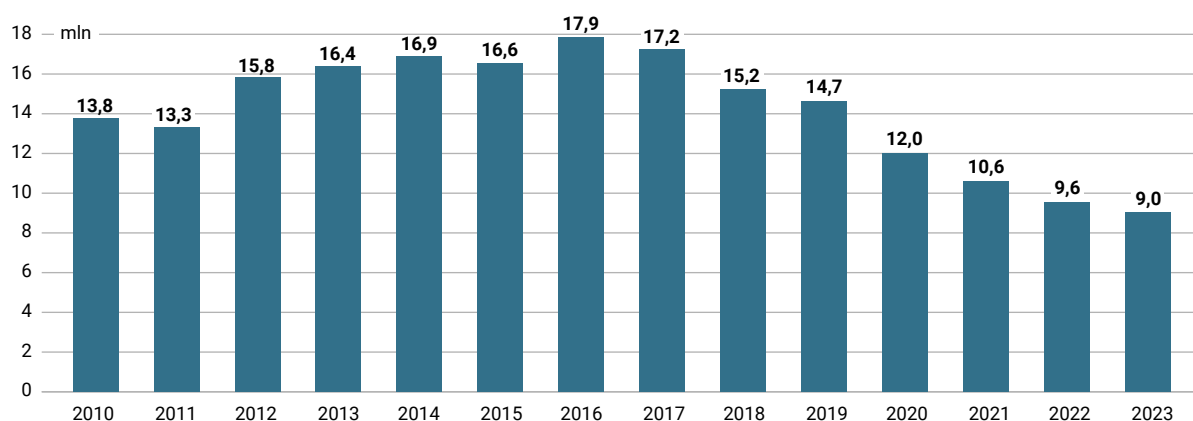
¹⁵ Zob. M. Bogusz, J. Jakóbcowski, *Komunistyczna Partia Chin i jej państwo. Konserwatywny zwrot Xi Jinpinga*, OSW, Warszawa 2019, osw.waw.pl.

Tabela 2. Oczekiwana długość życia w ChRL (dane sprzed pandemii COVID-19)

	Oczekiwana długość życia w chwili narodzin (lata)			Oczekiwana dalsza długość życia w wieku 60 lat (lata)		
	średnia	mężczyźni	kobiety	średnia	mężczyźni	kobiety
2019	77,4	74,7	80,5	21,1	19,2	23,1
2015	76,6	73,9	79,9	20,6	18,6	22,1
2010	74,9	72,3	77,9	19,6	17,9	21,5
2000	71,6	69,3	74,2	18,4	16,9	20,1

Źródło: Światowa Organizacja Zdrowia, who.int.

Wykres. Urodzenia w ChRL w latach 2010–2023¹⁶

Źródło: Narodowe Biuro Statystyczne, stats.gov.cn.

¹⁶ NBS nie precyzuje, czy podawane dane dotyczą tylko urodzeń żywych.